

NAPLÓ

INDIA KERESZTÉNYSÉGE

Pandit Nehru, az indiai kongresszus vezetője röviddel a hatalom átvétele után egyik sajtónyilatkozatában kijelentette, hogy a kongresszus természetesen védelmébe veszi a keresztény kisebbséget. S hozzáfűzte: „Annál is inkább, mert a kereszténység India ősi vallásai közé tartozik és sokkal régebben honos az országban, mint például az izlám”.

Ez a megjegyzés megfelel a tényeknek. Talán kevesen tudják, hogy Indiában előbb voltak keresztények, mint Németországban, vagy általában Közép-Európában. A hagyomány szerint már Tamás apostol Indiába ment és lerakta ott az Egyház alapkövét. Történetudósok is sokat foglalkoztak ezzel a kérdéssel. Ma nyugodtan meg lehet állapítani: ha ez az állítás nem is mérhető szigorú történelmi mértékkel, mégis nagyon valószínűnek látszik, sőt igen komoly adatok szólnak mellette. India az ókorban korántsem volt ismeretlen föld. Élénk kereskedelmi kapcsolatokat tartott fenn Rómával, amely onnan szerezte be nagyraértékelt fűszereit. Az akkor használt kereskedelmi útvonalak mentén mindenütt voltak zsidó telepek s éppen ezek voltak az átmenő kereskedelmi, forgalom állomásai s így egyáltalában nem tagadható, hogy az egyik apostol állomásról-állomásra a zsidó telepek vonalán egészen Indiáig jutott. Ehhez járul az is, hogy a hagyományban, különösen az úgynevezett Tamás-legendában a hitelességnek számos jele található. Úgy látszik tehát, hogy Tamás apostol valóban prédikált Indiában. S ha ez így van, akkor a kereszténység sokkal korábban jutott Indiába, mint az Alpokon túli területek bármelyik pontjára.

De ha ez a feltételezés nem is áll meg, kétségtelenül bizonyítható, hogy a kereszténységet már a VI. század közepén Indiába vitték a szír nesztoriánus hittérítők s így még mindig százötven évvel korábban jutott oda, mintsem Szent Bonifác Britanniából az európai szárazföldre érkezett, hogy Germániát megtérítse.

A nyugattól évszázadokig elzárt indiai kereszténységet a portugálok fedezték fel újból a XV. században. Nekik sajátos hittérítő módszereik voltak, amelyeket ma már sok szempontból nem helyeslénk. De tagadhatatlan, hogy ők épűgy, mint a spanyolok, mindenütt, ahol lábukat megvetették, erős és tartós kereszténységet teremtettek. Indiában természetesen csak kicsiny volt a birodalmuk, keskeny parti sávra és néhány támaszpontra korlátozódott. A hatalmas hátországi területekre sohasem jutottak el. Csak miután Xavéri Szent Ferenc, a nagy szervező a portugál uralom határain túl India déli csúcsáig vitte a kereszténységet, hatoltak be rendtársai és utódai az ország belsejébe is. Délen különösen Robert de Nobili, a

szentéletű jezsuita járt egészen új utakon. Madurában teljesen visszavonult az európaiaktól s mint szaniassi, indiai vezeklő szigorúan ragaszkodott az ország társadalmi és kulturális előírásaihoz, eredetiben tanulmányozta a Védákat, India szentkönyveit s hamarosan jobban kiismerte magát bennük, mint maguk a bráminok. Így hamarosan hatalmas tekintélyre tett szert és sok hívőt szerzett.

Érdekesebb ennél a kereszténység megszületése Észak-Indiában. Nagy Akbar császár (1556—1605) minden vallás iránt érdeklődött. Azzal a gondolattal is foglalkozott, hogy minden vallásból kiválasztja a legértékesebb vonásokat s azokból új vallást alapít. Egy napon portugál papot vittek eléje, akit a császári emberek Kalkutta közelében fogtak el. Amikor Akbar a keresztény vallás iránt érdeklődött nála, a pap azt mondotta, ő csak tanulatlan ember, de ha a császár pontosabban akar tájékozódni, küldjön Goába és hívjon onnan jezsuitákat, akik sokkal pontosabb felvilágosításokat adhatnak. Nagy volt a meglepetés Goában, amikor egy napon két levél érkezett oda, az egyik az alkirályhoz, a másik a jezsuita tartományfőnökhöz s mindkettő a császár kérését tolmácsolta: küldjenek neki jezsuitákat, hogy öt Krisztus hitére oktassák. Három atya indult útnak Acquaviva Rudolf atya vezetésével, aki később mártírhálált halt s ma a boldogok sorában tisztelik. Nyomukba mások is jöttek. Sokáig úgy látszott, mintha Akbar valóban kereszténnyé kívánna lenni, ami által a hit terjesztésének óriási lehetőségei nyíltak volna. Ez azonban sohasem történt meg. Akbar maga mondotta, hogy a keresztény erkölcsi törvény szigorúsága, különösen az egyenjűség követelése visszatartotta a megkeresztelkedéstől. Sikerült azonban a császár környezetének számos tagját, köztük két unokaöccsét is megtéríteni. Ez volt az északindiai kereszténység magva.

Két évszázadon keresztül terjedt Indiában a kereszténység, ha néha visszaesésekkel is, erről a három támaszponton, nyugati, déli és északi irányból. Erre a missziós munkára mért súlyos csapást a jezsuita rend eltörlése 1773-ban. Hatalmas területek vesztették el hittérítőiket egyik napról a másikra. A támadt űrt hamarosan kitöltötték más szerzetesek, különösen a kapucinusok, de számuk arra is alig volt elegendő, hogy az elért eredményeket megtartsák; terjeszkedésre gondolni sem lehetett.

Ez az állapot, a stagnálás ideje csaknem egy teljes évszázadig tartott. Ekkor Hartmann Athanáz, a szentség hírében elhunyt német kapucinus püspök ismét jezsuitákat hívott Indiába és saját területének jelentős részét bízta rájuk. Feladatuk most már más volt, mint azelőtt. Hartmann püspök átlátta a katolikus magasabb oktatás megszervezésének fontosságát. A katolikusoknak addig vagy le kellett mondaniuk a magasabb művelődésről, vagy nem katolikus iskolákat kellett látogatniuk. A kapucinusrend nem tudott elegendő tanerőt előteremteni, a jezsuiták viszont készen álltak a feladatra s így kerültek ismét Bombaybe. Ide németek voltak, ugyanekkor Kalkuttába belga, Madraszba franciák telepedtek. Hosszú ideig nem foglalkoztak hittérítéssel, csupán az iskolák megszervezésének szentelték idejüket, oly eredményesen, hogy ma Bombayben katolikus

egyetem és három katolikus gimnázium, Kalkuttában, Madrasban és Trichinopolisban katolikus egyetemi kollégium működik. Később más szervezetek, így legújabbban a szalézianusok is az iskolaszervezés felé fordultak s az utóbbiak különösen nagyszámú ipari és mezőgazdasági szakiskolát alapítottak. Ez a szervezés napjainkban sem csökkent, így legutóbb női egyetemi kollégiumot létesítettek Bombayben apácák vezetése alatt.

Ezt az oktatási tevékenységet több régimódi misszionárius sokáig kifogásolta. Hangoztatták, hogy ebben a keretben úgyszólván teljesen megszűnnek a megtérések. Azóta kiderült, hogy a bírálókat teljesen alaptalan volt. Az eredmény kettős: először sikerült elérni, hogy a katolikusok számarányuknál sokkal nagyobb szerepet visznek ma India közéletében; másodsor a pogányok és mohamedánok széles körei ma már nem állnak szemben ellenségesen, vagy akár csak közömbösen a kereszténységgel, mert részben maguk, részben rokonaik, vagy ismerőseik keresztény iskolában tanultak és így tudják, hogy a kereszténységtől nincs mit tartaniuk.

A katolikus iskolázás mellett a kereszténység terjedésének legerőteljesebb támogatója a bennszülött papság számbeli növekedése. A számtalan nemzedék óta katolikus nyugati családok igen sok hivatást mutatnak fel. Ugyanígy a déli részek, ahol de Nobili atya kezdte meg a térítést. De a középső és északi részekben is egyre több papnövendék jelentkezik. Ma már igen erős a bennszülött papság és kiváló püspököket is adott az Egyháznak.

Felix zu Löwenstein S. J.

NEMZETKÖZI TALÁLKOZÓ GENF BEN

A GENFI NEMZETKÖZI TALÁLKOZÓ rendezőbizottsága 1948 őszén harmadszor hívta meg Európa és más világrészek legkülönbözőbb világnézetű íróit, gondolkodóit és művészeit, hogy a jóakarátú embereket jellemző légkörben megvitassák korunk néhány aktuális problémáját. Az első alkalommal az *európai szellemről* volt szó és nem kisebb jelentőségű emberek szóltak hozzá, mint Bernanos, Lukács György, Karl Jaspers és sokan mások. Tavalyelőtt a *szellemi haladás és a technikai haladás összefüggéseiről* volt szó és *Emmanuel Mounier*, a francia perszonalisták vezére tartotta a legnagyobb sikerű előadást. 1948 őszén az illusztris meghívottak a művészet és élet közötti szakadás okait kutatták. Az előadók között szerepelt *Jean Cassou* marxista író és publicista, *Thierry Maulnier* haladó szellemű katolikus publicista, *Adolf Portmann*, a bazeli egyetem zoológusa, az olasz *Elio Vittorini*, *Charles Morgan*, angol író, a keresztény egzisztencialista *Gabriel Marcel*, a szürrealista *Tristan Tzara*; az irodalmi kritikusok fiatal gárdájából *Gaetan Picon* és *Kanters*, a filozófusok közül *Jean Wahl* és *Julien Benda*, akiket már csak azért is meghívtak, mert harminc év óta nem fordult elő, hogy véletlenül is egy véleményen lettek volna.

A beszámolók szerint a Nemzetközi találkozó primadonnája Elio Vittorini volt, a kopaszfejű öreg bölcs, aki valósággal levette lábáról a hallgatóságot, pedig francia nyelven fogalmazott előadását, amelyet szicíliai kiejtéssel mondott el, nem volt könnyű dolog követni. „De nem is kellett megérteni ahhoz, hogy az ember egy véleményen legyen vele — mondja az egyik résztvevő —, Vittorini azok közé tartozik, akik szavak nélkül is meggyőzik az embert.” A bölcs olasz állítólag Péguyre emlékeztet, benne is megvan a francia próféta paraszti komolysága, szellemi irgalmassága, bár Péguyt tudott szenvedélyes is lenni, olykor türelmetlen volt és nem egyszer tudálékos. Az olasz bölcs csupa figyelmes türelem, nagylelkűség; legfőbb gondja, hogy ellenfele véleményét lelkiismeretesen mérlegelje, mindig feltételezve, hogy a másíknak van igaza. Ennek a magatartásnak jellemző példája Togliattihez intézett levele, amelynek főbb gondolatait a *Találkozón* még elmélyítette, élő tanulságaként annak, hogy lehetséges dialógus a különböző világnézetű emberek között.

A Találkozó résztvevői nagy érdeklődéssel hallgatták az „*Írástudók árulása*” szerzőjének, Julien Bendának szellemes, szárazhumorú előadását, amely mintegy összesűrítve adta a „*Bizantinus Franciaország*” című könyvének főbb gondolatait. Napjainkban a szakadás azért olyan mély a művész és közönség között — mondotta Benda —, mert a modern költők és művészek egyrésze egyszerűen nem hajlandó tudomást venni azokról a követelményekről, amelyeket a közönség évezredek óta jogosan támaszt az irodalommal és művészettel szemben. Ilyen követelmény az, hogy a mű kifejezzen valamit, ha nem is a logika eszközeivel. Továbbá, hogy a mű egyes részei alá legyenek rendelve egy központi ideának, egy bizonyos hatás elérésére törekedjenek — amelyek természetesen nem kell intellektuális természetűnek lennie —, vagyis hogy felfedezhető legyen bennük némi „*konvergencia*”. E törvényt semmibe veszi Marcel Proust, aki például egy síkon akarja ábrázolni egy templomi figura hajfonatát, a tengerparton üldögélő fiatal lányt és magát a tengert, mondván, hogy a természetben a dolgok nincsenek egymásnak alárendelve. A festészetben és irodalomban egyaránt megvetik a perspektíva szabályait, amelyek felismeréséhez évezredek kellettek, miáltal visszasüllyeszti az embert az infantilizmus színvonalára. Ilyen művészettel szemben — mondja Benda — a legkevésbé demokratikus érzelmű néző is hajlandó felkiáltani: „Éljen a közönség! Éljen a tömeg!” Az utca embere nem hajlandó elfogadni azt a művészetet, amely a kőkorszakba akar visszavinni bennünket. Ha így halad — teszi hozzá —, a civilizációt az utca embere fogja megmenteni.

Semmibe sem véve a vele szemben támasztott jogos követelményeket, a mai művész olyat akar a közönségnek nyújtani, amit az nem kér tőle. Például nem kérjük tőle azt, hogy előbbre vigye az emberiséget, sem azt, hogy megmagyarázza nekünk az élet értelmét. A modern zene egy részét Benda szintén túlságosan arisztokratikusnak tartja; sok mai mű csak a hivatásos zenészekhez és nem

a néphez szól. Követendő példának hozza fel a XIX. század nagy mestereit, akik mint „a Forradalom gyermekei, elég plebejusok voltak ahhoz”, hogy az érzelmeinkre hassanak, ezért ma is őket hallgatja legszívesebben a hangversenyközönség.

A szakadás további okát abban látja, hogy a mai művész maga az élet akar lenni, márpedig a művészet az életnek szemlélete, tehát kell hogy a művész alakítsa az életet.

Benda fejtegetéseire Tristan Tzara azt a meglepő kijelentést tette, hogy amíg az illusztris genfi társaság „az angyalok neméről vitatkozik, odakünn vígan gyártják az atombombákat, amelyek majd egyszeriben megoldják a közönség és művész problémáját, eltörülvén a föld színéről mindkettőt”. De még ez a komor megjegyzés sem tudta megzavarni a Találkozó olimpiai derűjét. F. K.

AUSCHWITZ — FILMEN

Párizsban a Salle Pleyel-t zsúfolásig megtöltő közönség előtt tartotta meg a Deportáltak, Internáltak és Ellenállók Szövetsége a német koncentrációs táborok életéről szóló hatalmas film, az „Utolsó lépés” diszbemutatóját. A német koncentrációs táborok lakói és áldozatai a francia társadalom minden rétegéből egyformán nagy számban kerültek ki. Munkások, gyárosok, orvosok, papok, a francia élet szellemi vezetői és egyszerű dolgozói, kommunisták és keresztény demokraták, katolikusok, protestánsok és zsidók, ifjak és öregek, férfiak és nők egyaránt lettek martalécai az emberiség e megdöbbentő eltévelyedésének. „Morts pour la France” — meghaltak Franciaországért — hirdeti az emberi és nemzeti ideálokért meghalt franciák millióinak emlékét a nemzeti gyász egyénileg is átértett kegyelete.

Ennek jegyében vetítették le a Salle Pleyel-ben összegyűltek előtt az „Utolsó lépés” című lengyel filmet.

Először a francia ellenállás indulója hangzott el, majd a lengyel, orosz és francia deportáltak éneke; utána pedig Riquet atya, a Deportáltak Egyesületének alelnöke, a párizsi Notre Dame székesegyház hitszónoka mondott bevezetőt. Rámutatott e film a kegyelet és emlékezés egységén túli különös aktualitására: arra az egységre, amely a szenvedésekben pártállás, politikai, vallási és kulturális különbség nélkül fogta össze a franciákat az ország s az emberiség szolgálatában. Arra az egységre, amely a legnehezebb időkben lehetővé tette a szétágazó erők egybefogását, és amelyre minden francia büszkén és meghatottan gondol vissza. Arra az egységre végül, amely — túl a francia nemzeti kereteken — az egész emberiség felemelkedésének is egyetlen lehetősége.

A filmet Auschwitzban forgatták s írója, forgatója és legtöbb szereplője maga is deportált volt. Hátborzongató realitással adja vissza a haláltábor atmoszféráját, ahol mindenki és minden a puszt-

tításért létezett s ahol az emberek tömeges gyilkolása és a bűn a tudományosság álarcába öltözött.

És mégis, e film minden borzalmán túl felemelő, mert premier planba azokat állítja, akik a megaláztatás végtelen lépcsőfokait töretlen jellemmel, az emberi összetartás erejében tudták végigjárni, akik a romlottság rendszerre vált poklában is tudtak hinni az emberben, s akik ebben a hitben szenvedtek mártíromságot, vagy tértek vissza az életbe.

„Jamais plus d'Auschwitz”! — sikoltja halála előtt a film hősnője. „Soha többé Auschwitzot!” A halálbamenők százezreinek ez a kiáltása az „Utolsó lépés” tanulsága, üzenete és parancsa.

Dános Éva

GÉP ÉS EMBER

A GÉP ÉS AZ EMBER volt a vezérmotívuma az elmúlt évben Párizsban tartott előadások nagyrészének (ilyen érdeklődést csak a marxizmus, a szexuális nevelés és a film váltott ki a közönségből). A témát a legkülönbélebb hangnemben variálták. Ime mutatóba néhány előadócím. Kezdjük az optimistákkal: *A munka költészete; A technika szépsége; A tiszta tudomány, mint az ipari fejlődés forrása* (Brogie előadása). A kevésbé derűlátók ilyen címeket adtak előadásaiknak: *Indusztrializmus és technokrácia* (hét előadás a Centre d'études sociologiques-ban); *A Gép és az Ember* (az „Economie et Humanisme” folyóirat rendezésében); *A gép hódításának története; Az ember, a gép és a természet* (G. Friedmann előadása a Collège Philosophique-ban); *A Dieterlen-féle szakmai szervezés* (Collège des Sciences Sociales et économiques); *Lélektan és pszichotechnika* (Pedagógiai Múzeum). Az Echo-Klubban tartott előadás már címében is felveti a kérdést: *Hová fog vezetni a mai világ technikai haladása?* Az „Encyclopédie de la Renaissance Française” előadássorozat szentelt annak a kérdésnek, hogy a technika hogyan szolgálhatja a szellemet, a számológéptől kezdve az új logikáig. Az egyik illusztris előadó, Mühlenstein *A humanizmus új távlatai* címmel tartott bevezetőt, Friedmann kevésbé derűlátóan arra mutatott rá, milyen következményekkel jár az emberre nézve, ha a természetes környezetét felváltja a technikai környezet.

A *Tour-Marbourgban tartott Találkozón* hasonló kérdéseket vitattak meg. Friedmann, a „Travail humain” (Emberi munka) című folyóirat alapítója ugyancsak zavarba hozta hallgatóit, amikor azt a kérdést tette fel nekik, miképpen gondolják keresztény szellemben megoldani *Az ipari elgépiesedés emberi problémáit*; mi módon biztosítják az ember számára azt a „lélektöbbletet”, amelyre a mechanizált civilizációban szükségünk van? A hozzászólásokból az tűnt ki, hogy kevesen foglalkoztak ezzel a kérdéssel. Csak a „jociste”-ek tudtak az előadóval lépést tartani a konkrétumok területén (az ipar adottságainak fejlődése, a munkanélküliség, a munka higiéniája, a

tanoncképzés, a vállalkozás lélektana stb). A következő hét előadója Dubarle atya volt; ő a kérdés szellemi oldalát tárgyalta, azt, milyen hatással van a gép a mindennapi életünkre. A gépi civilizáció haladása — mondotta a kiváló szociológus — sokkal gyorsabb, mint az ember öntudatra ébredése, mert a lelki műszerek hiányoznak. Túlságosan statikus lelki berendezésünk nem volt elkészülve arra, hogy a gép dinamizmusa így betörjön életünkbe. Ezért sürgősen ki kell fejleszteni a megfelelő lelki erőket, nehogy katasztrófába sodorjuk az emberiséget és az emberből szörnyetég legyen. Ma már ott tartunk, hogy a megismerés és a jövőbelátás gépei állnak rendelkezésünkre, van „szociotechnika”, ismerjük a statisztikai információ és a közvéleménykutatás technikáját (nemrégiben felállították a „közvélemény öt törvényét”); mechanizálták a háborút és politikát és az a veszély fenyeget, hogy a technika magának az embernek az anyagát is át akarja gyúrni. Fontos tehát, hogy értelmünkkel megemésszük ezeket az adottságokat és a modern filozófia megnyílják e még ismeretlen lelki dimenziók felé. Mindezt alázatosan át kell gondolni, kifejleszteni érzékünket a történelmi áramlatok iránt, melyek a technika és kollektivizálás jegyében állnak. Sajnos, a filozófia még nem értette meg ezt, a XX. század teológiája pedig még egyáltalán nincs kidolgozva, — fejezte be előadását Dubarle atya.

Legyen szabad itt megjegyeznünk, hogy az előadó túlságosan szigorú a francia teológusokkal szemben. Ha valahol, úgy Franciaországban valóban erősen kezdenek kirajzolódni a modern világ teológiájának körvonalai, azé a világé, amely ráeszmélt arra, hogy az ember lelki üdvén kívül van földi üdve is, melyet maga az ember biztosít önmagának és ennek a földi üdvnek az eszköze a technika. Páris érseke, *Suhard* bíboros a mai teológusok és gondolkodók egyik főfeladatának tartja a modern világ „*Summá*”-jának kidolgozását, amely megtalálja a szintézist a kereszténység és a technikai civilizáció között. A kereszténység és technikai haladás kérdésének szentelik műveik tekintélyes részét Daniélou, De Lubac, Montuclard, Gabriel Marcel, Jean Lacroix Teilhard de Chardin, Emmanuel Mounier és még sok más francia teológus és gondolkodó, akik nem néznek szent borzalommal a technikai civilizáció felé, hanem igyekeznek azt lélekkel telíteni.

F. K.